

Aksel E. Christensen: Danmark, Norden og Østersøen. Udvalgte afhandlinger. Udgivet på halvfjerdsårsdagen den 11. september 1976 af Det historiske Institut ved Københavns Universitet. Kbh., Den Danske Historiske Forening, 1976; 272 s., ill.

Da professor Aksel E. Christensen fyldte 60 år, fejredes han på behørig, traditionel vis med et klassisk festskrift,¹ bestående af kollegers og elevs arbejder. Utvivlsomt har dette rejst et problem: hvorledes nu halvfjerdsårsdagen mest passende kunne fejres? Selv afgjorde den flittige forsker sagen ved at udgive sit eget skrift,² der ikke blot bestod af tre afskedsforelæsninger over et af de temaer, der havde spillet en så betydelig rolle i forfatterskabet, men desuden gav en på en gang underholdende og særdeles tankevækkende skildring af »Uddannelse til historiker ved Københavns universitet gennem 50 år«, på engang næsten et videnskabeligt testamente og et stykke historiens og historikerens historie, oplevet og beskrevet af en af forgrundsfigurerne i tidens centrale problemdebatter.

Således måtte Historisk Institut ved Københavns Universitet finde andre udveje, og resultatet blev det påskønnelsesværdige at samle et antal »repræsentative« afhandlinger fra fødselarens omfattende forfatterskab, som foruden hver for sig at være af central betydning samtidig også kunne vise noget om jubilarens »bredde som dybde«.

Udgiverne (der har samarbejdet med »Den danske Historiske Forening«, som Aksel E. Christensen parentetisk bemærket har været formand for i henved 15 år) skal derfor udelukkende have tak, såvel for selve ideen som ikke mindst for den udmærkede gennemførelse deraf. Det smukke boghåndværk (endog med enkelte illustrationer) turde ikke mindst i disse tider være bemærkelsesværdigt, og yderst brugervenligt er anvendt dobbeltpaginering, dvs. at såvel festskriftets egen fortløbende som afhandlingernes oprindelige sidetal er benyttet, hvilket unægtelig i allerhøjeste grad letter henvisningsspørgsmål, citatverification m. m. Kunne blot engang den berømte Skånemarked-afhandling blive gjort vore studerende tilgængelig på et lettere tilegneligt sprog end det Franske, som vist nu kun yderst få behersker. Men en sådan maltraktering af originalens text har naturligvis ligget udenfor udgivernes muligheder. Og som sig hør og bør, afsluttes bogen af den bibliografi,³ som festens genstand – som oven antydte – allerede er godt i gang med at gøre forældet.

Det særdeles nyttige i det foretagne udvalg viser sig straks deri, at ikke blot er hele fire af de 15 afhandlinger hidtil utrykte foredrag, men andre er bidrag til nordiske historikermøder o. lign., der vel kan være trykt i kongresrapporter m. m. (et enkelt til nu dog blot på finsk), dvs. sådanne væsentlige indlæg, som alle dage bibliografisk giver problemer, idet man ikke blot nemt overser sådant, men tilmed kan sligt volde svare vanskeligheder at frelede på vore biblioteker.

Udgiverne har fordelt de udvalgte afhandlinger i tre grupper: først en »politisk«, der fra synthesisen over vikingetidens afslutning via ærkebisp Asser og de nordiske kongevalg 1319 slutter med Erik af Pommerns kongemagt og Huitfeldt-studien om 1448. Dernæst en »handelshistorisk«, der igen over vikingetids- og friserproblemer, Skånemarked og hansestæder runder af med foredraget om »Østersøen og Norden i ældre middelalder«. Og endelig kommer den »agrarihistoriske«, der med den berømte og epokeskabende livs-

¹ Middelalderstudier tilegnede Aksel E. Christensen (Kbh. 1966), anmeldt i nærværende tidsskrift af Lars-Arne Norborg, 12. r. IV, s. 201–08.

² Ret og Magt i dansk middelalder. Kbh. 1978.

³ Det er tankevækkende og værd at henlede opmærksomheden på sammes allerførste bidrag fra 1928: »Dansk Studenterliv: Overproduktion og aandelig rodløshed«!

fæsteafhandling⁴ og to foredrag om adel, hovedgård og bonde i dansk senmiddelalder slutter med stændersamfundsafhandlingen.⁵

Det er næsten uundgåeligt, at tankerne går til det tidligere festskrift fra 1966, hvis afhandlinger i ikke ringe omfang kan indplaceres under netop rubrikker som vikingetids- og valdemarstidsproblemer, handels- og agrarspørgsmål. Ud over på egne og givet talrige studerendes vegne at glæde sig over, at meget, ofte vanskeligt tilgængeligt stof fra det omfattende forfatterskabs centrale dele nu foreligger samlet på ét sted, er der nu blot tilbage at lade lykønskningen ledsage af en tak til udgiverne.

Selvstændigt at skulle »vurdere« sin egen universitetslærer, sin vejledende medarbejder ved ungdommens editionsarbejde, sin officielle førsteopponent, sin kollega i talrige bestyrelses- og udvalgshverv o.m.a. ligger udenfor min formåen. Værket taler for sig selv, og jeg skal derfor betjene mig af den konklusion, som den udefra tilkaldte anmelder benyttede ved sin sammenfattende vurdering af 1966-festskriftet: »Om det är sant, att en akademisk lärares viktigaste uppgift är att stimulera till ny forskning, kan Aksel E. onekligen med viss tillfredsställelse se tillbaka på sitt verk«, og hertil alene føje, at en hel generation danske historikere må se tilbage med taknemmelighed på en sådan lærer og inspirationskilde.

Troels Dahlerup

Andreas Holmsen: Nye studier i gammel historie. Oslo. Universitetsforlaget, 1976. 187 s. N.kr. 45.

Denne bog er professor Holmsens afsked med sin lærestol i middelalderhistorie ved universitetet i Oslo. Den er tilegnet studenterne fordi den til dels er udsprunget af samarbejde mellem Holmsen og hans elever i seminarer. Emnemæssigt er bogens indhold temmelig spredt: politisk historie, agrar- og socialhistorie samt kameralistik. Tidsmæssigt rækker den tilbage til rigssamlingen og når op til kort efter reformationen. Nye studier i gammel historie rummer ikke de store konklusioner eller omfattende analyser, men er bemærkelsesværdig på grund af de mange nye synspunkter som fremsættes heri – ikke mindst set i forhold til Holmsens egen, tidligere forskning. I sin Norgeshistorie fra 1939 gjorde Holmsen sig til talsmand for den historiske materialisme, og hans historiesyn var også præget af marxistiske ideer. Vikingetiden fik her tildelt en nok så trang plads, og de berettende kilder stod ikke højt i kurs, dog med undtagelse af den nordnorske bonde Ottars beretning om sin kvægbestand og gårdens overskud, hvorigennem vi ad skriftlig vej fik bekræftet resultater fra arkæologien. I sin nye bog har Holmsen imidlertid taget en række oplysninger fra den gamle norrøne tradition i såvel digt som prosa til nåde igen. Endog sagn kan nu bruges som kilder, og ligeså folkeæventyr, alt afhængigt af hvilke spørgsmål vi stiller materialet. Når det gælder de store linjer i samfundsudviklingen, er Holmsen øjensynlig kommet til den erkendelse, at politisk magt og økonomisk styrke ikke følges helt så automatisk ad som den rendyrkede materialistiske historieskole umiddelbart forudsætter.

Siden Holmsen skrev sin Norgeshistorie er den norske konges magt blevet grundigt studeret. Skattematerialet er gjort til genstand for systematiske studier af A. Steinnes, og

⁴ Fra »Festskrift til Erik Arup« (Kbh. 1946).

⁵ Fra »Festskrift til Astrid Friis« (Kbh. 1963).